

Visietekst

Leve(n) buiten de lijntjes

In onze hedendaagse samenleving wordt de essentiële rol van zorg onderschat en ondergewaardeerd. Hoewel zorg een universele behoefte is en een zorgzame wereld ons allen ten goede zou komen, blijkt de realiteit anders te zijn.

Diepgewortelde genderstereotypen rond zorg beperken niet alleen hoe we vrouwelijk en mannelijk gedrag definiëren, maar dicteren ook hoe vrouwen en mannen zich “horen” te gedragen. Telkens wanneer iemand beweert dat vrouwen van nature zorgzaam zijn, wordt gesuggereerd dat het opnemen van zorgtaken een intrinsieke vrouwelijke eigenschap is en niet het resultaat van sociale en culturele conditionering. Of vrouwen nu betaald of onbetaald zorg verlenen voor de gemeenschap, familie of vrienden, dit wordt vaak als vanzelfsprekend beschouwd. De economische en maatschappelijke meerwaarde blijft onderbelicht. Onterecht, want zonder de vele vormen van zorg, emotionele en reproductieve arbeid zouden veel mensen niet in staat zijn om te werken en geld te verdienen. Zorg is ook goed voor de héle gemeenschap. In tegenstelling tot

productieve arbeid die vaak in private handen is, met winsten die slechts naar weinigen terugvloeien.

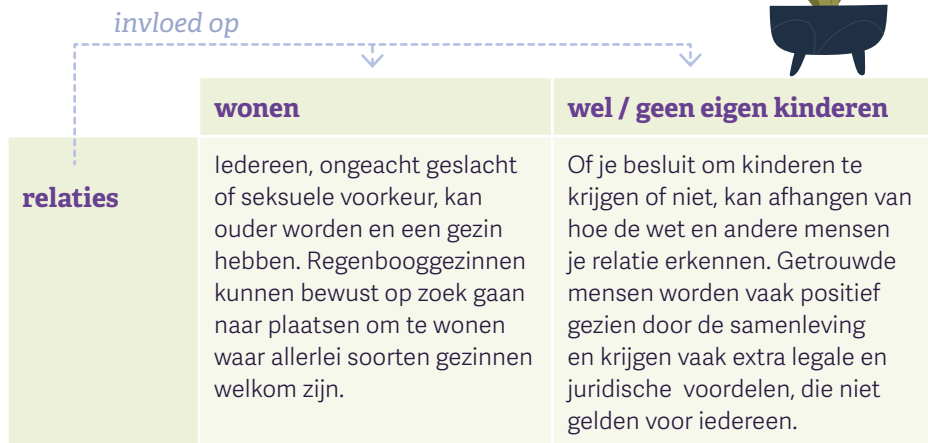
De onderwaardering van zorg komt tot uiting in beleidsmaatregelen die kansen voor (het bieden van) zorg verminderen en publieke dienstverlening afbouwen. Er is zelfs een verontrustende trend om groepen mensen openlijk uit te sluiten van zorgzame beleidsmaatregelen en basisrechten. De verschuiving van zorgverantwoordelijkheid naar het individu - met het advies om aan zelfzorg te doen, je persoonlijke sociaal vangnet uit te bouwen, financiële zekerheid te voorzien - teert op traditionele genderrollen en versterkt de

oneerlijke verdeling van zorgtaken binnen huishoudens.

Ons democratisch systeem blijft gefixeerd op een beperkte reeks idealen, die, hoewel leidend voor velen, de zoektocht naar een waardevol leven inperken. Het worstelt met het bieden van ruimte voor experimenten buiten de lijntjes en vernieuwing binnen de lijntjes, vooral wanneer deze initiatieven afkomstig zijn van gemarginaliseerde groepen. Deze inspanningen worden vaak genegeerd of gebagatelliseerd door de gevestigde maatschappelijke en politieke orde, die niet inclusief genoeg is en onvoldoende de diverse realiteit van de samenleving weerspiegelt. Hierin schiet de werking van ons democratisch systeem tekort. Dit resulteert in het niet aanpakken van belangrijke debatten en kwesties die cruciaal zijn voor de samenleving en het vasthouden aan een status quo die niet alleen onrealistisch is, maar ook schadelijk voor velen.

Het is van vitaal belang dat we als volwassenen zorgzaam zijn in de samenleving, niet alleen voor de huidige generatie, maar ook voor de toekomstige generaties en hoe zij later de gevolgen dragen van de keuzes die volwassenen nu maken. Op deze Dag van het feminisme onderzoeken we hoe het gebrek aan een zorgperspectief, het vasthouden aan bepaalde genderidealen en de ontoereikende inclusie van onze democratische samenleving van invloed zijn op wonen, relaties en beslissingen over kinderen. Deze drie levensdomeinen zijn sterk met elkaar verbonden. Keuzes in één domein beïnvloeden vaak wat mogelijk, gewenst of haalbaar is in de andere twee. Daarbij speelt niet alleen onze persoonlijke keuze een rol, maar ook culturele normen, praktische overwegingen en de bredere maatschappelijke context.

Thema 1: Vrouw/man/kind: ideaal of dwang?

Een samenleving krijgt vorm door de onderlinge verbondenheid en relaties. Hoe we relaties dromen en welke verwachtingen we erover hebben, wordt beïnvloed door heersende maatschappelijke normen en verwachtingen. Denk bijvoorbeeld aan kwesties zoals het huwelijk tussen mensen van hetzelfde geslacht en taboes rond voorhuwelijkse seks. Denkbeelden over welke relaties we als belangrijk(er) ervaren en wat als normaal wordt beschouwd binnen bepaalde relatievormen, worden ook weerspiegeld in wet- en regelgeving.

Het huidige ideaal van liefdesrelaties blijft vasthangen aan één dominante relatie- en samenlevingsvorm, het kerngezin, bestaande uit een heterokoppel van een cisgender vrouw en een cisgender man. Deze specifieke relatievorm is norm geworden, niet alleen op moreel en cultureel gebied, maar ook als basis voor regelgeving en beleid¹.

Furia zet zich al decenia in om deze norm te doorbreken, in vraag te stellen en ook de negatieve kanten ervan te onthullen. Daarnaast zijn er steeds meer initiatieven die alternatieve relatievormen ontwikkelen en promoten. Dit vanuit de vaststelling dat niet iedereen, zowel vroeger als nu, zich herkent in deze dominante norm. Ook kinderen

varen er wel bij dat de relaties van de mensen die voor hen zorgen erkend worden, zelfs als die relaties niet gebaseerd zijn op biologische banden. Diverse relatievormen hebben altijd bestaan, maar ze zijn vaak minder zichtbaar en worden minder ondersteund door het beleid.

Gelukkig is het Belgische beleid sinds 2003 tegemoetgekomen aan de eis om relaties te erkennen van niet-heterokoppels, met name die van koppels van hetzelfde geslacht die gehuwd zijn of wettelijk samenwonen.

Dat is absolute winst van een lange en moeilijke strijd!

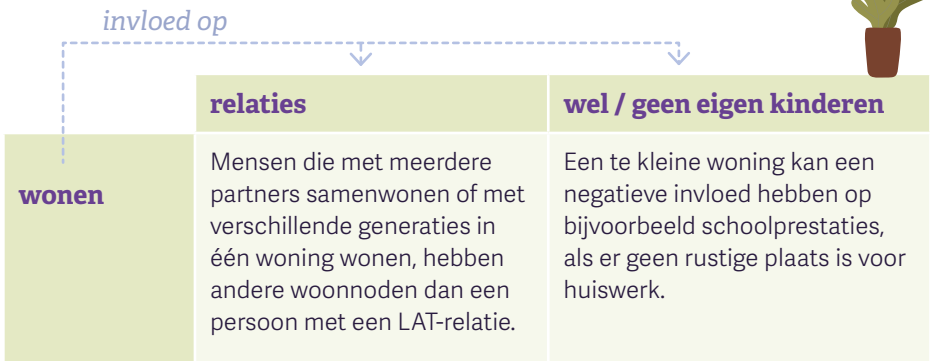
¹ Voor meer achtergrond en duiding zie Eisenpakket en Visietekst Vrouwendag 2020:

<https://www.furiavzw.be/standpunten/werk-en-zorg/item/303-eisenpakket-en-visietekst-vrouwendag-2020>

We moeten evenwel waakzaam zijn voor het behoud van die verworvenheden. En we blijven ons inzetten voor het wegwerken van uitsluitingsmechanismen die andere relatie- en samenleefvormen wèl nog treffen. Zo is het leven als alleenstaande disproportioneel duur, ervaren polyamoureuze koppels moeilijkheden binnen de huidige juridische constructies of hebben niet alle mee-ouders evenveel zeggenschap over de opvoeding van hun kinderen.

Furia daagt de "traditionele" opvattingen over relaties ook uit door ze te bekijken vanuit een zorgperspectief. Op die

manier stelt ze de ongelijke verdeling van zorgtaken in vraag, herwaardeert ze de onbetaalde zorgarbeid die binnen relaties gebeurt, en benadrukt ze het belang van zorgzaamheid, gelijkwaardigheid en onderlinge steun in relaties. Op deze Dag van het feminisme zetten wij relaties centraal die zowel solidariteit en onderlinge afhankelijkheid als autonomie omarmen, of het nu gaat om familie-, liefdes-, vriendschaps- of solidaire relaties. Warmte, genegenheid en intermenselijke afhankelijkheid zijn niet beperkt tot liefdesrelaties en zouden net zo vanzelfsprekend kunnen zijn in niet-romantische relaties.

Thema 2: Huisje/tuintje voor iedereen?

De focus op liefdesrelaties en het kerngezin als ideaal gaat hand in hand met het idee dat alle gezinsleden best onder hetzelfde dak wonen. De veronderstelling dat dit automatisch zou leiden tot het creëren van een ‘thuis’ waarin hechte en intieme familiebanden kunnen gedijen gaat voorbij aan de realiteit. Ze verhindert ons soms om de beperkingen en mogelijke negatieve gevolgen ervan te erkennen. Daardoor blijft er weinig ruimte over voor het verkennen en ondersteunen van wat goed wonen werkelijk inhoudt.

Het recht op kwalitatieve huisvesting geldt voor iedereen, maar wordt voor velen niet vervuld. Dit kan te wijten zijn aan hoge woonkosten, gebrek aan kwalitatieve opties, ontbrekende voorzieningen in de buurt, of dat de wijkstructuur mensen afremt in hun zoektocht naar sociale interactie. Dak- en thuisloosheid worden getolereerd zonder actieve inspanningen om de situatie te verbeteren. En in sommige gevallen ontzegt de overheid zelfs de toegang tot huisvesting, zoals bij vluchtelingen.

Om iedereen toegang te geven tot kwalitatief wonen, moet de overheid zorgzaamheid centraal stellen in woonbeleid en stadsinrichting. In plaats van vooral privéwoningbezit te stimuleren, moet ze investeren in hoogwaardige sociale huurwoningen voor mensen met lagere inkomens. Actief ingrijpen op de woonmarkt kan de normen voor hoogwaardige en betaalbare (huur)woningen

beïnvloeden en aanpassen aan diverse huisvestingsbehoeften. Investeren in sociale woningen kan het “housing first”-principe ondersteunen, waarbij stabiele huisvesting als de eerste stap wordt gezien om de problemen aan te pakken achter de thuisloosheid. Dit biedt ook een buffer voor mensen in kwetsbare situaties, zoals alleenstaande moeders en vluchtelingen, en voorkomt dat ze zonder onderdak komen te zitten. Betaalbare en kwaliteitsvolle huisvesting, samen met een stabiele woonomgeving, draagt bij aan de sociale integratie van kinderen, vermindert het risico op dakloosheid en is een belangrijke factor in de aanpak van kinderarmoede.

Naast investeringen in huisvesting kunnen inspirerende initiatieven zoals ‘commons’ (waar bewoners gemeenschappelijke ruimtes delen zoals tuinen, wasruimtes, werkplaatsen of plaatsen voor ontspanning), inclusieve wooncoöperaties en co-housingprojecten bijdragen aan het doorbreken van traditionele opvattingen over privé-eigendom. Het herbestemmen van leegstaande panden tot gemeenschappelijke ruimtes of betaalbare huisvesting kan significant bijdragen aan een verbetering van de woonkwaliteit. Het verbinden van woningen met de buurt is daarbij cruciaal: kwalitatieve huisvesting betekent dat er ruimte is voor privacy én voor deelname aan het gemeenschapsleven in de buurt. Zo heeft een woonerf een heel andere betekenis dan een gesloten binnentuin in een residentie.

Kwaliteitsvol wonen voor ouderen verdient speciaal onze aandacht. In veel woonzorgcentra is er nauwelijks sprake van 'wonen', waardoor alleen wie heel zorgbehoevend die stap zet. De sector van de ouderenzorg moet zich fundamenteel heruitvinden en dat kan alleen mits sterke investeringen vanuit de overheid. En wanneer die overheid mensen aanmoedigt om zo lang mogelijk 'zelfstandig' te wonen, moeten we daar onze wensen rond intergenerationele zorgzaamheid naast leggen.

Het is van essentieel belang dat de overheid gelijke toegang tot huisvesting waarborgt en discriminatie op de woningmarkt aanpakt. De voorbeeldrol van de overheid hierin staat in schril contrast met het

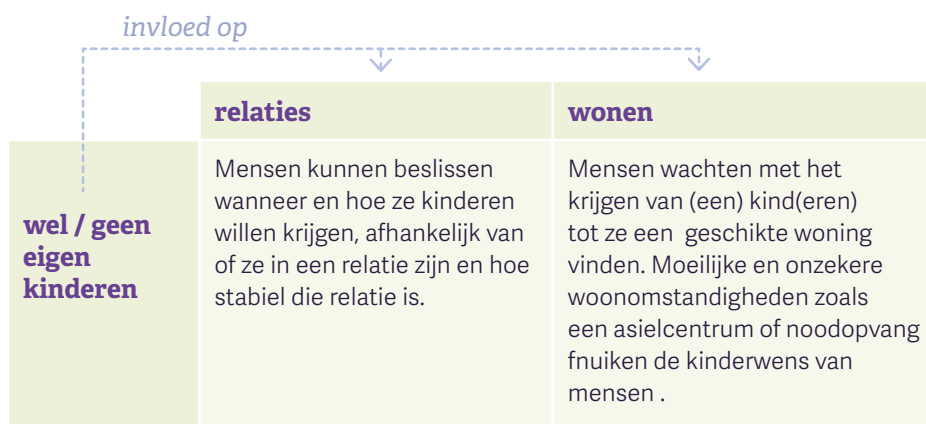
toenemend aantal niet-relevante en discriminerende voorwaarden om toegang te krijgen tot haar sociale huisvesting, zoals inschrijving bij VDAB, taalvereisten, of een voorgaande "lokale verankering". Het is onaantvaardbaar om mensen op die manier hun fundamentele rechten te ontnemen.

Vrouwen bevinden zich vaker dan mannen in een positie van financiële afhankelijkheid. De toenemende schaarste aan betaalbare woningen maakt hen specifiek kwetsbaar voor situaties waarin ze geen andere keuze hebben dan met iemand samenwonen. Die "keuze" kan hen vervolgens nog verder de armoede in duwen. Werkzoekenden die samenwonen krijgen bijvoorbeeld een bijzonder lage uitkering - en de grote meerderheid van werkzoekenden in dat statuut van 'samenwonende' zijn vrouwen. Dit dwingt sommige vrouwen om in een relatie te blijven waar ze eigenlijk uit zouden willen stappen. Omgekeerd dreigen vrouwen en mannen die werkzoekend zijn en willen samenwonen met een nieuwe partner, hun uitkering sterk te zien dalen. Een extreem kwetsbare groep zijn vrouwen met een geweldadige

partner en een laag inkomen: een aantal van hen heeft onvoldoende financiële middelen om te verhuizen, maar verdient nog "genoeg" om de kostprijs van een verblijf in een vluchthuis zelf te moeten dragen. De kostprijs daarvan loopt zo hoog op dat vrouwen die echt nood hebben aan een plaats in een vluchthuis zich die niet kunnen veroorloven.

Op deze Dag van het feminisme willen we dromen van een samenleving waarin wonen synoniem staat voor zorgzaamheid. In deze samenleving staat niet alleen een geïndividualiseerde manier van wonen centraal, maar floreren diverse woonmogelijkheden die een antwoord bieden op de diversiteit in relatievormen en de bijbehorende vragen over samenleefvormen. Deze inspirerende voorbeelden zijn er al en bieden veel potentieel om verder op te bouwen.

Thema 3: Boompje/beestje/kindje: kan iedereen vrij kiezen?

Iedereen wil kinderen. Toch? In een samenleving als de onze is het sociale leven doorspekt van deze verwachting. Vooral wie van het vrouwelijke geslacht is, wordt zich vroeg bewust van deze verwachting. In de roze afdeling van de speelgoedwinkel staan de poppen prominent uitgestald. Tijdens de lessen seksuele opvoeding ligt de nadruk op het reproductieve aspect van hun lichaam en bij de eerste langdurige relatie - op de juiste leeftijd - komt al snel de vraag

tijdens het familiefeest: "En wanneer beginnen jullie aan kinderen?".

Vandaag gaan veel vrouwen bewust om met hun mogelijkheid om kinderen te krijgen. De vraag 'Wil ik een kind of niet?' wordt vaak grondig overwogen en, zoals bij elke overweging, is twijfel mogelijk. Het vraagt veel verbeeldingskracht om een toekomst voor te stellen waarin zoveel zal veranderen: de eigen identiteit (ouderschap, carrière, relatie ...), de

wereld (klimaat, politiek, economie ...) en het kind zelf (kansen, beperkingen, gezondheid ...). Deze ene vraag opent de deur naar vele andere. Concrete vragen zoals: 'Is er kinderopvang in de buurt? Biedt het 'groeipakket' voldoende financiële ondersteuning? Wat als ik voor een carrière kies?'. Maar ook abstracte: 'Hoe zal de wereld er over 20 jaar uitzien? Zal ik spijt hebben van mijn keuze? Wie betrek ik in mijn keuze?'. De vraag 'Een kind of niet?' is complex, het antwoord zal dat ook zijn. Eén principe zou onvoorwaardelijk moeten gelden: Elk kind heeft het recht om gewenst te zijn en op te groeien in een omgeving die alle kansen biedt, ongeacht de financiële, fysieke en mentale mogelijkheden van de ouders.

Dat de biologie van de vrouw nog steeds haar essentie lijkt, maakt het er niet eenvoudiger op. Het uitgangspunt blijft dat vrouwen kinderen krijgen en willen. Voor hen is er een woord: moeder. Voor degenen die geen kinderen (willen) krijgen, is er geen specifieke term. Zij worden aangeduid met de negatie: "kinderloos" (ongewild) of "kindervrij" (bewust). Ook de medische wetenschap heeft zich vooral gericht op het krijgen van kinderen, niet op het tegendeel. Anticonceptiemiddelen zijn ruim verkrijgbaar en gemakkelijk toegankelijk, vooral in westerse landen. Dit impliceert niet dat elke vrouw serieus wordt genomen of gesteund in haar reproductieve keuzes. Het wettelijk kader met betrekking tot bepaalde medische interventies heeft ook invloed op deze keuzes. Wetten met betrekking tot het voorkomen of afbreken van zwangerschappen kunnen de keuzevrijheid van vrouwen beperken en

zijn bovendien de inzet van politieke twist, zonder inspraak van vrouwen zelf.

Aan de andere kant zijn er mensen met een onvervulde kindwens. Soms kan een medische oorzaak omzeild worden via vruchtbaarheidsbehandelingen waarvan de kosten snel oplopen. Toekomstige ouders kunnen voor de hartverscheurende keuze staan om al dan niet een extra behandeling te "kopen". Even hartverscheurend is het voor mensen met gezonde reproductieve mogelijkheden te moeten kiezen om kinderloos te blijven vanwege maatschappelijke omstandigheden zoals huisvesting, werkzekerheid, inkomen ...

Door de afweging voor (g)een kind bij het individu of koppel te leggen, wordt dit is als een "ja-of-nee" keuze gezien, terwijl de realiteit veel diverser is. Er bestaan vele vormen van ouderschap die verder gaan dan genetische afstamming of sociale verwachtingen, zoals regenbooggezinnen, draagmoederschap, donorgezinnen, pleegouders ... Vanwege hun afwijking van het traditionele, heteronormatieve gezinsmodel, worden ze vaak geconfronteerd met juridische obstakels. Deze ouders ervaren problemen met betrekking tot zorgverlof, partnerverlof, erkenning van derde ouders, enzovoort.

Antwoorden op de vraag 'Wil ik (g)een kind?' is niet eenduidig en ligt uiteindelijk bij de persoon die het meest betrokken is. De persoon die het kind draagt lijkt dan het meest voor de hand liggend, maar ook anderen die in relatie staan tot het toekomstige kind kunnen een rol spelen. Sommigen weten het antwoord al heel vroeg, terwijl anderen een proces doorlopen voordat ze tot een beslissing

komen. Het uiteindelijke antwoord zal het verdere leven beïnvloeden. Furia benadrukt dat het niet gaat om "juist" of "fout".

In plaats daarvan draait het om het kritisch bevragen van de invloed van maatschappelijke omstandigheden of beperkingen op de keuzevrijheid en wie deze beperkingen ondervindt. Niet-traditionele gezinsstructuren en mensen met uiteenlopende sociaal-economische achtergronden ondervinden vaak meer obstakels en uitdagingen. Personen met financiële stabiliteit en een sterk sociaal netwerk kunnen doorgaans sneller antwoorden vinden dan degenen in kwetsbare omstandigheden. Bovendien benadrukken we het cruciale belang van ondersteuning tijdens het keuzeproces, zodat elke persoon die keuze bewust kan en mag maken.

Op deze Dag van het feminisme laten we duidelijk horen dat traditionele relaties en samenwonen niet als de enige norm

moeten worden beschouwd. Dit geldt ook voor het krijgen van kinderen. Vandaag bieden we ruimte aan deze veelzijdige en complexe realiteit.

Uitgeleide

Furia blijft de heersende (gender) normen in vraag stellen en nadenken over oplossingen die ruimte bieden aan diversiteit. We streven ernaar - samen met andere organisaties en geëngageerden - individuen en gemeenschappen met elkaar te verbinden, te inspireren en handvatten aan te reiken om in hun eigen context te werken aan een gelijke wereld zonder stereotypen, vooroordelen en discriminatie.

Welkom op deze Dag van het feminisme om samen te zijn, samen te denken en samen te verbeelden!

